

DOI 10.31865/2414-9292.24.2025.349771

УДК 373.5.016:821.14'01

**ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВІДОМОСТІ
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ,
ПРИСВЯЧЕНИХ ВИВЧЕННЮ ДОБИ АНТИЧНОСТІ, 10 КЛАС**

Юлія Ледняк

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
германської та слов'янської філології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Дніпро, Україна
ORCID ID 0000-0003-3621-1582
lednyak.yulya@gmail.com

Алла Рубан

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
германської та слов'янської філології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Дніпро, Україна
ORCID ID 0000-0002-8997-9619
ruban_allochka@ukr.net

Єгор Носач

здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література).
Середня освіта (Мова і література (англійська))»
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Дніпро, Україна
ORCID ID 0009-0006-5882-3095
nosachegor22@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено визначенню характеру історико-культурологічної інформації, необхідної для повноцінного сприйняття десятикласниками «Одіссеї» Гомера, та завданням, які можуть бути запропоновані для опрацювання цих відомостей.

Автори статті відзначають, що, по-перше, необхідно актуалізувати опорні знання, які учні отримали в попередні роки, для чого пропонуються такі завдання, як читання мовчки, або літературний диктант «Ідеали античності з нами», кросворд, який передбачає визначення давньогрецьких богів за їхніми функціями, знаходження відповідностей між грецькими та римськими богами, розподіл героїв грецьких міфів за циклами (Троянський – інші), тест «Міфи троянського циклу».

Для мотивації навчальної діяльності учнів, на думку авторів, добре підійдуть такі інтерактивні вправи, як «Згадаймо міфологічних героїв «Одіссеї» (перегляд 3D Галереї) та «Міфологічні герої «Одіссеї»: знайди відповідності».

Автори статті вважають, що роботі над змістом твору мають передувати індивідуальні повідомлення учнів (до яких може додаватися коментар учителя), присвячені розвитку господарства та специфіці суспільно-політичного та родинного життя давніх греків у гомерівський період.

Пропонується також цікава робота, пов'язана з аналізом шляху Одиссея додому та прив'язки цього маршруту до географічної мапи, яка дозволяє, з одного боку, перевірити знання учнями тексту твору, з іншого – спрямована на розвиток інформаційно-цифрової компетентності десятикласників, їх аналітичного мислення, кругозору.

Розроблені авторами статті завдання допоможуть десятикласникам більш глибоко та правильно сприйняти доволі складний античний твір. Вони можуть бути використані в різних навчальних ситуаціях уроків, є доступними для учнів, підходять для дистанційного навчання.

Ключові слова: методика навчання зарубіжної літератури в школі; фонові знання; історико-культурологічна інформація; Гомер; «Одіссея»; інтерактивні вправи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. «Завдяки читанню художніх творів різних країн і народів учням розкриваються своєрідні культурні коди розмаїтого світу, необхідні для психологічної й соціальної адаптації особистості до сучасного полікультурного суспільства», – підкреслюється у програмах із зарубіжної літератури для 10–11 класів (Міністерство науки і освіти України, Проф. р., с. 2; Міністерство науки і освіти України, Р. ст., с. 2). Художні твори, які вивчаються на уроках зарубіжної літератури, як правило, віддалені від українських учнів у просторі та часі (якщо говорити, наприклад, про «Одіссею» Гомера, то часова дистанція становить приблизно 10 тисячоліть), тому для більш глибокого, правильного розуміння цих творів учні мають отримати певну додаткову, або фонову, інформацію, яка, за справедливим зауваженням Ж. Клименко, є «найефективнішим способом подолання труднощів», викликаних «сприйняттям інокультурності тексту» (Клименко, 2006, с. 104).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фонові знання можна розглядати в різних аспектах – комунікаційному, літературознавчому, методичному тощо. До питання про фонові знання та їх місце на уроках зарубіжної літератури зверталися С. Сафарян (2003; 2015), В. Гладишев (2002; 2008), Н. Кальченко (2002), О. Куцевол (2004), О. Ніколенко (2004), І. Фокіна (2016), О. В. Фролов (2001) та ін. «Фонові знання (як методичний термін), – відзначає С. Сафарян, – це наукові систематичні знання, що мають інформаційно-культурологічний характер, не завжди прямо зв'язані з художнім текстом, проте без них його розуміння неможливе; це знання, які з тих чи тих причин не можна почерпнути з певного художнього тексту, але які в прихованому для читача (а іноді й для письменника) вигляді в ньому містяться» (Сафарян, 2003, с. 189). Науковиця запропонувала класифікацію фонових знань, згідно з якою виділяються історико-культурологічні відомості (про період, у

межах якого відбуваються події твору, про побут зображуваної доби та про особливості її культури), біографічні знання (інформація про життєвий і творчий шлях автора, його світогляд і суспільно-політичну діяльність) і літературознавчі (теоретико-літературні знання, історико-літературні та літературно-критичні відомості) (Сафарян, 2003, с. 102–103).

Думку про важливу роль фонових знань обстоює й Ю. Султанов (2000). Наголошуючи на провідній ролі країнознавчо-етнокультурного принципу у вивченні зарубіжної літератури, учений підкреслює, що без цих знань «іноді просто неможливо зрозуміти ні зміст художнього тексту, ні своєрідність психології світосприйняття автора і його героїв, ні історичні та етнокультурні реалії епохи в цілому» (Султанов, 2000, с. 3).

Обсяг і характер фонових відомостей, які опрацьовуються на уроках зарубіжної літератури, види й форми роботи з ними насамперед залежать від конкретної теми й вимог початкової програми, етапу курсу зарубіжної літератури, рівня загального й літературного розвитку учнів.

Є цікаві роботи, присвячені опрацюванню фонових відомостей на уроках із вивчення творів окремих авторів – роману Стендаля «Червоне і чорне», трагедії В. Шекспіра «Гамлет» тощо. Але з «Одіссеєю» Гомера, яка за чинними програмами вивчається в 10 класі, ситуація інша: аналіз показав, що в переважній більшості навчальних книг для 10 класу та в методичних розробках, виданих та викладених на спеціалізованих сайтах, пропонується значна кількість історико-літературної та теоретико-літературної інформації й завдань для роботи з нею, причому іноді цей обсяг занадто великий, допускаються певні помилки й неточності, та недостатня кількість дійсно необхідних історико-культурологічних відомостей, що стосуються організації суспільного та родинного життя греків у період, відображений в «Одісеї», не завжди вдало формулюються відповідні завдання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета цієї статті – визначити характер історико-культурологічної інформації, необхідної для повноцінного сприйняття десятикласниками «Одісеї» Гомера, запропонувати завдання для опрацювання цих відомостей.

Результати дослідження. Форми роботи з фоновією інформацією на уроках зарубіжної літератури можуть бути різноманітними. О. Ніколенко та О. Куцевол (2004) відзначають такі: слово (лекція) вчителя, бесіда, самостійне домашнє чи класне читання «запропонованих учителем історичних, літературознавчих, мистецтвознавчих, культурологічних джерел та енциклопедично-довідкової літератури; розгляд та аналіз ілюстрацій,

репродукцій картин; прослуховування музичних творів; перегляд слайдів, діафільмів, уривків з кіно- та відеофільмів, які містять культурологічний матеріал; екскурсії до музеїв, пам'ятників та пам'ятних місць» (звернемо увагу, що екскурсії можуть бути заочними); підготовка школярами рефератів, доповідей, повідомлень (Ніколенко та Куцевол, 2000, с. 34). Повідомлення супроводжуються відеопрезентаціями, можуть готуватися групами учнів: наприклад, клас ділиться на істориків, географів, соціологів, мистецтвознавців, літературознавців тощо й кожна група готує певну інформацію.

Широко використовуються різні види коментарів – міфологічний, історичний, географічний та ін., коментоване читання творів / фрагментів творів, словникова робота, бесіда, зокрема актуалістична, метою якої є актуалізація фонових знань, отриманих учнями раніше як на уроках зарубіжної літератури, так і на уроках історії, географії та ін., під час позакласних заходів або самостійно. Актуалізувати знання можна й за допомогою вікторини (варіантів може бути багато – наприклад, О. Борківська на уроці, присвяченому «Іліаді» Гомера, пропонує актуалізувати знання учнів з грецької міфології таким чином: «учні виразно читають твори світової літератури, що стосуються образів давньогрецьких міфів, відповідають на запитання», також школярі згадують «про грецьку міфологію і завдяки крилатим виразам, які міцно увійшли у наш вжиток», тобто «пригадують крилаті вислови, пояснюють їхнє значення» (Борківська, 2001, с. 5–6). Учні працюють із матеріалами підручників і навчальних посібників, з різноманітними таблицями, схемами, мапами.

За можливості, вважає І. Фокіна (2016), має вводитися й українознавчий компонент (наприклад, екскурсія «Міфи Давньої Греції в архітектурі Одеси» або інших міст). Якщо говорити про «Одіссею» Гомера, то О. Фролов, який свого часу викладав біологію в Артеківській загальноосвітній школі (Крим), досліджуючи морські глибини бухти від гори Аюдаг (Ведмідь-гора) до Гурзуфа, поблизу скель Адаларі, знайшов на дні в радіусі 15–20 метрів багато різноманітних фрагментів амфор, піфосів, черепиці, які свідчать про те, що колись тут затонуло судно. А оскільки деякі вчені, зокрема німецький географ Карл Ріттер (1779 – 1859), вважали, що частина шляху Одіссея проходила в районі Криму, О. Фролов проаналізував текст «Одіссеї» «крізь призму» місцевого ландшафту й запропонував свій варіант шляху Одіссея (Фролов, 2001). Ці матеріали можна використати на відповідних уроках.

Отже, звернемося до навчальних програм. У 10 класі для вивчення пропонується наступне:

«Стародавня Греція

Етапи й шедеври античності (огляд).

Гомер (приблизно VIII ст. до н. е.). «Одіссея» (1-2 уривки за вибором учителя)

Міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї». Уславлення людського розуму, вірності, винахідливості й допитливості. Засудження насильства й несправедливості, самовпевненості й марнославства. Образ Одіссея» (Міністерство науки і освіти України, Проф. р., с. 18; Міністерство науки і освіти України, Р. ст., с. 16).

Для розуміння специфіки роботи слід урахувати вивчене в попередні роки. Так, у 8 класі було опрацьовано такі питання:

«Античність, її хронологічні межі, специфіка (Давня Греція, Давній Рим). Роди і жанри античної літератури.

Міфи троянського циклу. Троя. Паріс викрадає Єлену. Облога Трої. Смерть Ахілла. Троянський кінь (2-3 міфи за вибором учителя). Відображення історичних подій у міфах троянського циклу. Ключові образи та символи циклу.

Гомер. «Іліада» (огляд, 1-2 уривки за вибором учителя). Гомер та його значення в історії розвитку європейських літератур. Міфологічна основа і образи гомерівського епосу.

Тіртеї (VII ст. до н. е.). «Добре вмирати тому...». Ідея захисту рідної країни у творі. Античний ідеал героя.

Публій Вергілій Марон (70-19 рр. до н. е.). «Енеїда» (огляд, 1-2 уривки за вибором учителя). Зв'язок твору з гомерівським епосом, міфологією. Ідея громадського служіння, утвердження величі держави. Образ Енея та його значення» (Ніколенко та ін., 2023, с. 56–57).

Слід урахувати, що на античність у 10 класі можна виділити для рівня стандарту не більше 2 годин, для профільного – не більше 4 годин (на вивчення всього розділу «Золоті сторінки далеких епох» відведено для рівня стандарту (Міністерство науки і освіти України, Р. ст., с. 16), а для профільного – 14 годин (Міністерство науки і освіти України, Проф. р., с. 18), але ж у межах зазначеного розділу вивчаються також «Божественна комедія» Данте та «Гамлет» В. Шекспіра (із розглядом питань про Відродження в цілому та його специфіку в Італії та Англії)).

Для актуалізації опорних знань учнів ми пропонуємо такі завдання:

I. Читання мовчки, або літературний диктант «Ідеали античності з нами».

Самостійно опрацювати раніше вивчений матеріал за джерелом (Міляновська Н. Р., Міляновський Е. С., Сич Л. М. Зарубіжна література :

підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2025. С. 9–10. URL: https://drive.google.com/file/d/19Ez_6zpJUubdQZKS1-bwdZeguETRVQI/view), заповнити пропуски (вправу можна виконати інтерактивно. URL: <https://learningapps.org/display?v=p786kyppt25>):

- 1) Літературу Давньої Греції та Давнього Риму (VII ст. до н. е. – V ст. н. е. називають (*античною*)
- 2) Слово «античність» у перекладі з латини означає (*давній*)
- 3) Римські автори вважали себе учнями ... і часто писали свої твори (*греків, давньогрецькою мовою*)
- 4) В основному риси античної літератури: в основному ... тематика, переважно ... форма, стала (*міфологічна, поетична, система родів і жанрів*)
- 5) Визначальною рисою античної літератури стало усвідомлення (*цінності людської особистості*)
- 6) На жаль, більшість пам'яток античного мистецтва і літератури були назавжди втрачені внаслідок численних ... і (*воєн і пожеж*)
- 7) Більшість пам'яток античного мистецтва свідчать про ... і високу ... митців. (*гуманізм, майстерність*)
- 8) Антична культура вважається класичною, тобто (*взірцевою*)
- 9) Європейські митці наступних епох звертались до ... і ... античної літератури. (*тем і сюжетів*)
- 10) У добу Середньовіччя знання давньогрецької мови й латини було ознакою (*вченості*)
- 11) Значна кількість термінів, ... слів, ... назв була прямо запозичена з латини або давньогрецької мови. (*абстрактних, географічних*)
- 12) Давні міфологічні та літературні образи надихають митців усього світу ... та (*глибиною, різноманіттям*)

II. Визначити давньогрецьких богів за їхніми функціями: кросворд (інтерактивне завдання за URL: <https://learningapps.org/display?v=p9zeojwpt25>).

III. Знайти відповідності між грецькими та римськими богами (інтерактивна вправа за URL: <https://learningapps.org/display?v=pujgptfh325>).

IV. Розподілити героїв грецьких міфів за циклами (Троянський – інші) (інтерактивна вправа за URL: <https://learningapps.org/display?v=p7hk4jo8525>).

V. Виконати тест «Міфи троянського циклу» (можна виконати інтерактивно за URL: <https://forms.gle/rzqyZ4DyaRg5oy6t8>). Наведемо як приклад кілька тестових питань:

1. Міфологічний привід до війни між греками й троянцями – ...

- а) прохання Землі до Зевса, щоб той скоротив людство;

- b) Єлена Прекрасна і її викрадення Парісом;
- c) економічні й торгові відносини греків і троянців.

2. Що означає вислів «троянський кінь»?

- a) незвичайну породу коней;
- b) взяття міста в кільце;
- c) хитрість, яка допомагає здобути перемогу.

3. Троянський цикл міфів розповідає про ... (декілька варіантів відповідей)

- a) причини Троянської війни;
- b) події Троянської війни;
- c) падіння міста Троя;
- d) відродження міста Троя;
- e) зародження міста Троя.

4. Цар Трої за часів Троянської війни ...

- a) Пріам;
- b) Паріс;
- c) Трос;
- d) Гектор.

5. Хто з героїв Трої врятувався?

- a) Еней;
- b) Паріс;
- c) Гектор.

5. Які боги допомагали ахейцям? (декілька варіантів відповідей)

- a) Афіна;
- b) Аполлон;
- c) Зевс;
- d) Гера.

6. Встановіть відповідність між богинями і тим, що вони обіцяли Парісу

1) Гера	a) військову славу і перемогу
2) Афродіта	b) владу над усією Азією
3) Афіна	c) за дружину найвродливішу із смертних жінок Єлену

7. Встановіть відповідність між головними героями троянського циклу

та їньою пристрасстю, обов'язком

1) Агамемнон	a) обов'язок
2) Ахілл	b) кохання
3) Паріс	c) слава
4) Гектор	d) дружба
5) Патрокл	e) влада

Мотивація навчальної діяльності учнів може здійснюватися за допомогою таких завдань:

I. «Згадаймо міфологічних героїв «Одіссеї» (перегляд 3D Галереї за URL: https://www.classtools.net/3D/202508_yWW3rU);

II. «Міфологічні герої «Одіссеї»: знайди відповідності» URL: <https://learningapps.org/display?v=po3nfq80n25>.

Дуже важливо згадати, наприклад, богиню Афіну та німфу Каліпсо. Афіна – покровителька Одиссея, і це не випадково, адже вона покровителька оборонної війни, мудрості та ремесел [Білецький, 1989, с. 45–47]. Каліпсо, німфа острова Огігія, що закохалася в Одиссея, вступає у заочне змагання з Пенелопеєю, бо обіцяє Одиссеєві безсмертя та вічну молодість, та програє, адже любов до дружини, родини, рідної Ітаки виявляється сильнішою. Такі знання необхідні для розуміння як загальної ситуації твору, так і образу Одиссея.

Безпосередньо роботі над змістом твору (навчальна ситуація «**Засвоєння нового матеріалу**») передуватимуть індивідуальні повідомлення учнів (випереджальне завдання) за темами (+ коментар учителя).

1) Гомерівські поеми як історичне джерело / Полеміка навколо гомерівського епосу.

2) Господарський розвиток стародавніх греків.

3) Ремісничче виробництво і торгівля у гомерівський період.

4) Органи управління та соціальна структура грецького суспільства XI – IX ст. до н. е.

5) Рабство у гомерівський період.

(Джерело: Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція: Підручник. Чернівці : ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2007. Розділ 3 : Передполісний (гомерівський) період. Розкладання родових відносин і створення передумов для полісного ладу. С. 63 – 85. URL: <https://surl.li/wtdnpe> + інші матеріали за вибором здобувачів освіти).

Завдання «Встановіть маршрут повернення Одиссея додому», спрямоване на перевірку знання тексту «Одіссеї» (інтерактивна вправа за URL: <https://learningapps.org/display?v=pckpb0ad525>), пропонуємо поєднати з груповою роботою проблемного характеру:

– У визначенні маршруту подорожі Одиссея в розумінні різних дослідників явно видно різночитання. Який із варіантів, на вашу думку, ближчий до істини? Чи є підстави для такого вільного трактування тексту Гомера? Які з точок маршруту не викликають різночитань і є історично достовірними? (Учні також готують географічний коментар).

Це завдання краще використати як домашнє, оскільки на його виконання йде доволі багато часу. Клас ділиться на групи (кількість визначає вчитель), кожній з яких пропонується опрацювати 1 варіант шляху (за вказівкою вчителя). Рекомендовані джерела: результати дослідження О. Фролова (2001) та ін. – наприклад, URL: <https://surl.li/jsdicy>.

Висновки. Отже, фонові, зокрема історико-культурологічні, відомості на уроках зарубіжної літератури допомагають більш глибоко та правильно сприйняти такий віддалений від учнів у просторі та часі твір, як «Одіссея» Гомера. Запропоновані нами завдання / види робіт, які використовуються в різних навчальних ситуаціях уроків, допоможуть активізувати опорні знання, отримані учнями в попередні роки, отримати важливу для розуміння твору інформацію, будуть для старшокласників цікавими та доступними, сприятимуть розширенню їх кругозору. Більша частина завдань / вправ може бути виконана інтерактивно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балух, В. О. (2007). Історія античної цивілізації: У 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція: Підручник. Чернівці : ТОВ «Видавництво «Наші книги».
2. Білецький, А. О. (ред.). (1989). Словник античної міфології. Київ : Наукова думка.
3. Борківська, О. П. (2001). Фоновий матеріал як засіб осягнення ідейно-художнього змісту твору (Конспект уроку (подвійного) з теми «Творчість Гомера». 6 клас). *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 5, 4–7.
4. Гладишев, В. В. (2008). Теоретико-методичні засади контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури (Дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (зарубіжна література)»). НПУ імені М. П. Драгоманова. Миколаїв.
5. Гомер. (2004). Одіссея (пер. із старогрец. Борис Тен, передм. К. С. Забаріла) Харків : Фоліо.
6. Кальченко, Н. О. & Гладишев, В. В. (2002). Термін «фонові знання»: «за» і «проти». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 8, 7.
7. Клименко, Ж. В. (2006). Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. Київ.
8. Мілянська, Н. Р., Мілянський, Е. С. & Сич, Л. М. (2025). Зарубіжна література : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон.
9. Міністерство науки і освіти України. (2022). Зарубіжна література. 10–11 класи. Профільний рівень: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58873/>
10. Міністерство науки і освіти України. (2022). Зарубіжна література. 10–11 класи. Рівень стандарту: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (2022). <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58872/>
11. Ніколенко, О. М., Ісаєва, О. О., Клименко, Ж. В., Мацевко-Бекерська, Л. В., Юлдашева, Л. П., Рудніцька, Н. П., Туряниця, В. Г., Тіхоненко, С. О., Вітко, М. І. & Джангобекова, Т. А. (2023). Зарубіжна література. 5–9 класи : Модельна навчальна програма (для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року)). <https://surl.li/wtohez>
12. Ніколенко, О. М. & Куцевол, О. М. (2004). Культурологічний аналіз. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 6, 33–34.

13. Сафарян, С. (2015). Роль фонових знань у шкільній літературній освіті. *Султанівські читання : збірник статей / редкол. : І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, Вип. IV*, 188–196.

14. Сафарян, С. І. (2003). Фонові знання як засіб поглибленого вивчення художнього твору в шкільному курсі зарубіжної літератури (Дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (зарубіжна література)»). Прикарпатський університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ. <https://surli.cc/temvtt>

15. Султанов, Ю. М. (2000). Методична концепція викладання зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в навчальних закладах*, 2, 2–6.

16. Фокіна, І. (2016). Фонові знання на уроках зарубіжної літератури: українознавчий аспект. *Рідна школа*, 8–9 (серпень – вересень), 52–56.

17. Фролов, О. В. (2001). Фонові відомості до теми «Антична література». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 9, 37.

HISTORICAL AND CULTURAL INFORMATION IN FOREIGN LITERATURE LESSONS DURING STUDYING THE PERIOD OF ANTIQUITY, 10TH GRADE

Yuliia Ledniak

Candidate of Pedagogical Sciences

Associate Professor of the Department of Germanic and Slavonic Philology
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Dnipro, Ukraine,

ORCID ID 0000-0003-3621-1582

lednyak.yulya@gmail.com

Alla Ruban

Candidate of Philological Sciences

Associate Professor of the Department of Germanic and Slavonic Philology
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Dnipro, Ukraine,

ORCID ID 0000-0002-8997-9619

ruban_allochka@ukr.net

Yehor Nosach

2nd year student of the second (master's) level of higher education
in the educational program "Secondary Education (Ukrainian Language and
Literature).

Secondary Education (Language and Literature (English))"

SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Dnipro, Ukraine,

ORCID ID 0009-0006-5882-3095

nosachegor22@gmail.com

Abstract. The article is devoted to defining the nature of historical and cultural information

necessary for tenth-graders to fully comprehend Homer's "*Odyssey*", as well as the tasks that may be proposed for processing this information.

The authors of the article note that, first of all, it is necessary to update the basic knowledge that students acquired in previous years, for which tasks such as silent reading or a literary dictation entitled "The Ideals of Antiquity Are with Us" are proposed. a crossword puzzle that involves identifying ancient Greek gods by their functions, finding correspondences between Greek and Roman gods, dividing the heroes of Greek myths into cycles (Trojan – others), and a test entitled "Myths of the Trojan Cycle".

In the authors' opinion, such interactive exercises like "*Let us recall the mythological heroes of the Odyssey*" (viewing the 3D Gallery) and "*Mythological heroes of the Odyssey: find the correspondences*" contribute much to students' learning activities motivation.

The authors of the article believe that work on the content of the literary work should be preceded by individual student reports (which may be supplemented with the teacher's commentary) devoted to the development of the economy and the specifics of socio-political and family life of the ancient Greeks during the Homeric period.

There is also an interesting task related to analyzing Odysseus' journey home and plotting this route on a geographical map, which allows students to test their knowledge of the text on the one hand, and on the other hand, it is aimed at developing the information and digital literacy of tenth graders, their analytical thinking and their general outlook.

The tasks developed by the authors of the article will help tenth graders to perceive the rather complex antique work more deeply and accurately. They can be used in various teaching situations, are comprehensible to students, and are suitable for distance learning.

Key words: methodology of teaching foreign literature in school; background knowledge; historical and cultural information; Homer; „*Odyssey*"; interactive exercises.

REFERENCES

1. Balukh, V. O. (2007). *Istoriya antychnoyi tsyvilizatsiyi* [History of Ancient Civilization]: U 3-kh t. T. 1. *Starodavnya Hretsiya: Pidruchnyk*. Chernivtsi : TOV Vydavnytstvo "Nashi knyhy" [in Ukrainian].
2. Biletskyi, A. O. (red.). (1989). *Slovnyk antychnoyi mifolohiyi* [Dictionary of Ancient Mythology]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Borkivska, O. P. (2001). *Fonovi material yak zasib osyahnennya ideyno-khudozhnoho zmistu tvoriv (Konspekt uroku (podviynoho) z temy "Tvorchist Homera". 6 klas)* [Background material as a means of understanding the ideological and artistic content of a work (Lesson outline (double) on the topic "Homer's Creativity". Grade 6)]. *Vsesvitnya literatura v serednikh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny*, 5, 4–7 [in Ukrainian].
4. Hladyshch, V. V. (2008). *Teoretyko-metodychni zasady kontekstnoho vyvchennya khudozhnykh tvoriv u shkilnomu kursi zarubizhnoyi literatury* [Theoretical and methodological principles of contextual study of works of art in the school course of foreign literature] (Dys. na zdobuttya naukovooho stupenya doktora ped. nauk : spets. 13.00.02 «Teoriya i metodyka navchannya (zarubizhna literatura)»). NPU imeni M. P. Drahomanova. Mykolayiv [in Ukrainian].
5. Homer. (2004). *Odisseya* [The Odyssey] (per. iz starohrets. Borys Ten, peredm. K. S. Zabaryla) Kharkiv : Folio [in Ukrainian].
6. Kalchenko, N. O. & Hladyshch, V. V. (2002). Termin "fonovi znannya": "za" i "proty" [The term "background knowledge": "for" and "against"]. *Vsesvitnya literatura v serednikh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny*, 8, 7 [in Ukrainian].
7. Klymenko, Z. V. (2006). *Teoriya i tekhnolohiya vyvchennya perekladnykh khudozhnykh tvoriv u starshykh klasakh zahal'noovitn'oyi shkoly* [Theory and technology of studying translated works of art in senior classes of secondary school] : Monohrafiya. Kyiv [in Ukrainian].
8. Milyanovska, N. R., Milyanovskyi, E. S. & Sych, L. M. (2025). *Zarubizhna literatura* :

pidruchnyk dlya 8 klasu zakladiv zahalnoyi serednoyi osvity [Foreign literature: a textbook for the 8th grade of general secondary education institutions]. Ternopil' : Aston [in Ukrainian].

9. Ministerstvo nauky i osvity Ukrainy (2022). Zarubizhna literatura. 10–11 klasy. Profilnyy riven : Navchalna prohrama dlya zakladiv zahalnoyi serednoyi osvity [Foreign literature. Grades 10–11. Profile level: Curriculum for general secondary education institutions]. <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58873/> [in Ukrainian].

10. Ministerstvo nauky i osvity Ukrainy (2022). Zarubizhna literatura. 10–11 klasy. Riven standartu : Navchalna prohrama dlya zakladiv zahalnoyi serednoyi osvity [Foreign literature. Grades 10–11. Standard level: Curriculum for general secondary education institutions]. <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58872/> [in Ukrainian].

11. Nikolenko, O. M., Isayeva, O. O., Klymenko, Zh. V., Matsevko-Bekerska, L. V., Yuldasheva, L. P., Rudnitska, N. P., Turyanytsya, V. H., Tikhonenko, S. O., Vitko, M. I. & Dzhanhobekova, T. A. (2023). Zarubizhna literatura. 5–9 klasy : Modelna navchalna prohrama (dlya zakladiv zahalnoyi seredn'oyi osvity (u redaktsiyi 2023 roku)). <https://surl.lu/wtohez> [in Ukrainian].

12. Nikolenko, O. M. & Kutsevol, O. M. (2004). Kulturolohichnyy analiz [Culturological analysis]. *Vsesvitnya literatura v serednikh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny*, 6, 33–34 [in Ukrainian].

13. Safaryan, S. (2015). Rol fonovykh znan u shkilniy literaturniy osviti [The role of background knowledge in school literary education]. *Sultanivski chytannya : zbirnyk statey / redkol. : I. V. Kozlyk (holova) y in. Ivano-Frankivsk : Symfoniya forte, Vyp. IV*, 188–196 [in Ukrainian].

14. Safaryan, S. I. (2003). Fonovi znannya yak zasib pohlyblyenoho vyvchennya khudozhnoho tvoriv v shkilnomu kursy zarubizhnoyi literatury [Background knowledge as a means of in-depth study of a work of art in a school course of foreign literature] (Dys. na zdobuttya naukovooho stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 «Teoriya i metodyka navchannya (zarubizhna literatura)»). Prykarpatskyi universytet imeni Vasylya Stefanyka. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

15. Sultanov, Yu. M. (2000). Metodychna kontseptsiya vykladannya zarubizhnoyi literatury [Methodological concept of teaching foreign literature]. *Zarubizhna literatura v navchalnykh zakladakh*, 2, 2–6 [in Ukrainian].

16. Fokina, I. (2016). Fonovi znannya na urokakh zarubizhnoyi literatury: ukrayinoznavchy aspekt [Background knowledge in foreign literature lessons: Ukrainian studies aspect]. *Ridna shkola*, 8–9 (serpen – veresen), 52–56 [in Ukrainian].

17. Frolov, O. V. (2001). Fonovi vidomosti do temy “Antychna literatura” [Background information on the topic “Ancient Literature”]. *Vsesvitnya literatura v serednikh navchalnykh zakladakh Ukrayiny*, 9, 37 [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
15.09.2025 р.